

STORTINGET

Innst. 232 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:148 S (2017–2018) og Dokument 8:160 S (2017–2018)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om to representantforslag som omhandler opptrappingsplan for arbeidslivskriminalitetssentrene samt 10 konkrete tiltak for å gjøre kampen mot arbeidslivskriminalitet enklere og mer effektiv

Til Stortinget

1. Bakgrunn

1.1 Innledning

Komiteen behandler i innstillingen to representantforslag som omhandler opptrappingsplan for arbeidslivskriminalitetssentrene samt 10 konkrete tiltak for å gjøre kampen mot arbeidslivskriminalitet enklere og mer effektiv.

1.2 Representantforslag 148 S (2017–2018) fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Arild Grande, Eigil Knutsen, Lene Vågslid, Jan Bøhler, Rigmor Aasrud, Ruth Grung og Åsunn Lyngedal om opptrappingsplan for arbeidslivskriminalitetssentrene

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen lage en økonomisk opptrappingsplan for drift av arbeidslivskriminalitetssentrene, slik at deres kapasitet økes i stortingsperioden 2017–2021.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at det er felles opplæring og planer for arbeidslivskriminalitetssentrene, og sikre at gode erfaringer og arbeidsmetoder deles mellom de ulike sentrene.

3. Stortinget ber regjeringen gi arbeidslivskriminalitetssentrene tydeligere mål og krav til rapportering av resultater i form av beslag i verdier, stans i virksomhet, domfellelser og antall bakmenn som tas.
4. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lov- og forskriftsendringer som sikrer at taushetsbestemmelsene ikke vanskeliggjør samarbeidet mellom de ulike etatene i arbeidslivskriminalitetssentrene.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at alle relevante tilsyn utarbeider en forpliktende strategi for sitt arbeid mot arbeidslivskriminalitet.
6. Stortinget ber regjeringen sikre at politiet, Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Nav gjennomfører flere uanmeldte tilsyn i bransjer som er spesielt utsatt for arbeidslivskriminalitet. De alvorligste sakene må både prioriteres i etterforskningsfasen og følges opp med raske og strenge reaksjoner.
7. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med arbeidslivets parter etablere ordninger med tettere oppfølging fra tilsynene og LO-koordinatorer på større prosjekter.
8. Stortinget ber regjeringen sikre at samtlige politidistrikt oppretter egne enheter med spisskompetanse på arbeidslivskriminalitet for å ta bakmenn og beslaglegge de kriminelle verdier. Utbytte fra kriminalitet – som for eksempel kjøretøy, kontanter og leiligheter – skal inndras.
9. Stortinget ber regjeringen påse at arbeidslivskriminalitetssentrene samarbeider med universiteter og høyskoler for å gi fremtidens byggeledere, bedriftseiere og andre kunnskap om hva de må gjøre for å sikre seg mot at kriminelle gjør den hvite økonomien «grå».
10. Stortinget ber regjeringen sikre at skattekrimenehetene i Skatteetaten, som er viktige for å avdekke ar-

beidslivskriminalitet, rustes opp, og at Skatteetaten får hjemler slik at de kan ta direkte beslag i utbyttet fra straffbare handlinger.

11. Stortinget ber regjeringen sikre at politiet setter av tilstrekkelige ressurser til å ta sitt ansvar i arbeidslivskriminalitetssentrene, og at politiet prioriterer etterforskning av arbeidslivskriminalitet.
12. Stortinget ber regjeringen sikre at arbeidslivskriminalitet ses i sammenheng med kampen mot organisert kriminalitet for å avdekke bakmenn og nettverk som står bak.»

Representantforslaget ble vedtatt oversendt komiteen 6. mars 2018, med unntak av forslag nr. 2, som ble vedtatt avvist etter forretningsorden § 39 annet ledd bokstav e.

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

1.3 Representantforslag 160 S (2017–2018) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Kari Elisabeth Kaski og Nicholas Wilkinson om 10 konkrete tiltak for å gjøre kampen mot arbeidslivskriminalitet enklere og mer effektiv

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1 .Stortinget ber regjeringen sørge for forenklet saksbehandling for Arbeidstilsynet, slik at de kan gi pålegg og overtredelsesgebyrer uten å måtte gå gjennom dagens omfattende saksbehandling med varsel.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at etater som Skatteetaten, kemnerkontor, Arbeidstilsynet, Nav, plan- og bygningsetaten og eventuelle andre etater får mer omfattende hjemler, slik at de kan stenge eller stanse ulovlig drift av virksomheter.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at Arbeidstilsynet har myndighet til å be folk om å vise legitimasjon (ID) utenom HMS-kort når Arbeidstilsynet kontrollerer om folk har korrekt lønn og tilfredsstillende arbeidsforhold.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Arbeidstilsynet kan bruke sine virkemidler mot virksomheter som bryter opplysningsplikten, jf. § 18-5 i arbeidsmiljøloven, ved å innlemme § 18-5 i § 18-6 første ledd første punktum.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Skatteetaten får myndighet til å gi gebyr ved direkte brudd på lovgivningen (ikke bare som resultat av bokettersyn osv.).
6. Stortinget ber regjeringen sørge for at Skatteetaten har myndighet til å gi reaksjoner på stedet ved avdekking av lønn uten rapportering både for arbeidstaker og arbeidsgiver, samt ved brudd på

mva-regelverket ved ikke pliktig registrering og/eller illegal innkreving.

7. Stortinget ber regjeringen vurdere og eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag om endring i politiloven § 7 slik at det er klart at politiet har en tydelig hjemmel til å gripe inn og avverge lovbrudd også på andre myndigheters område.
8. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag, tilsvarende den svenske «Lag (2016:774) om oppgiftsskyldighet ved samverkan mot viss organiserad brottslighet», som sørger for at regler for deling av ellers taushetsbelagt informasjon blir tilsidesatt eller innskrenket når forskjellige etater/myndigheter jobber sammen med kontroll og etterforskning av spesielle kriminalitetsområder.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i utlendingsloven slik at den som utnytter utlendingers situasjon på en utilbørlig måte, kan straffes.
10. Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidslivskriminalitetssentrene har adgang til å føre tilsyn med om regler om pensjonssparing for ansatte blir fulgt.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

2. Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 7. mars 2018 og 16. mars 2018 om statsrådets vurdering av forslagene. Statsrådets svarbrev av 4. april 2018 og 10. april 2018 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling ble det 22. mars 2018 avholdt høring. Følgende deltok på høringen:

- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Byggenæringens Landsforening
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Fagforbundet
- Fellesforbundet
- Norsk Arbeidsmandsforbund
- Unio
- Norsk Øko-Forum

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Eigil Knutsen, Anne Helene Sandum og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Hanne Dyveke Søttar og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti,

Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre Terje Breivik, viser til Representantforslag 148 S (2017–2018) om opptrappingsplan for arbeidslivskriminalitetssentrene og Representantforslag 160 S (2017–2018) om 10 konkrete tiltak for å gjøre kampen mot arbeidslivskriminalitet enklere og mer effektiv, samt statsrådens svarbrev av 4. april 2018 og 10. april 2018 til komiteen.

Komiteen viser til at arbeidslivet skal være både trygt, fleksibelt og familievennlig for arbeidstakerne, og mener useriøse aktører og arbeidslivskriminalitet undergraver norsk næringsliv og norske arbeidsplasser. De som driver systematisk i strid med lover og regler, ødelegger for hele arbeidslivet. Konsekvensene er alvorlige for de enkelte arbeidstakere som berøres, for virksomhetene og bransjene og for samfunnet som helhet. Komiteen fremhever at dersom vi skal ha et godt og seriøst arbeidsliv i Norge, må arbeidslivets spilleregler følges og arbeidslivskriminalitet forhindres og bekjempes. Gjennom samarbeid med partene i arbeidslivet må det derfor videreføres en bred og felles innsats mot arbeidslivskriminalitet. Skal en lykkes, er man avhengig av en bred mobilisering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til strategi mot arbeidslivskriminalitet, lagt frem av regjeringen Solberg 13. januar 2015 for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Intensjonen med strategien er å bekjempe arbeidslivskriminalitet og fremme seriøse og gode arbeidsforhold gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige myndigheter og arbeidslivets parter om forebygging, kunnskapsdeling og håndheving. Samarbeid med partene i arbeidslivet, kontroll og oppfølging, innkjøp, kunnskap, informasjon, internasjonalt samarbeid og sikrere identitet og identitetsforvaltning er viktige elementer i strategien mot arbeidslivskriminalitet.

Flertallet viser til at kampen mot arbeidslivskriminalitet har blitt trappet opp de siste fire årene. Det har blitt opprettet syv sentre mot arbeidslivskriminalitet, noe som allerede gir gode resultater. Flertallet viser til at det i 2017 ble kontrollert 3 400 virksomheter. Etatene anslår selv at 56 aktører ble satt ut av stand til å fortsette sin virksomhet, og at 425 aktører fikk sin kapasitet redusert som følge av dette. Flertallet viser til at i løpet av perioden har Arbeidstilsynet både blitt styrket med flere ressurser, men også blitt gitt muligheten til å bøtelegge bedrifter som ikke sørger for at arbeidstakerne har HMS-kort, øke antall uanmeldte kontroller og fått flere samordnede tilsyn mellom Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten, Nav og andre relevante myndigheter. Flertallet viser også til at det er opprettet flere servicesentre for å sikre at utenlandske arbeidstakere får god informasjon om sine rettigheter og plikter.

Flertallet viser til at et særlig viktig tiltak i strategien mot arbeidslivskriminalitet er etableringen av et særskilt samarbeid mellom politiet, Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og Arbeidstilsynet. Disse etatene utarbeider felles handlingsplaner for innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og har et bredt samarbeid på alle nivåer. En grunnleggende motivasjon for dette samarbeidet er at de enkelte etaters ressurser og sanksjonsmuligheter skal ses i sammenheng, slik at disse utnyttes på best mulig måte totalt sett. Dette gir en mer effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Denne type samarbeid bør styrkes og gjøres mer systematisk. Bedre deling av informasjon er nødvendig for å sikre effektiv oppfølging fra offentlige myndigheter. Det er videre viktig at anmeldelser følges opp og at alvorlige saker kommer for domstolene så raskt som mulig. Bedre kunnskap vil gjøre det mulig å målrette kontrollvirksomheten.

Flertallet viser til at etatene i fellesskap har utarbeidet en styringsmodell for arbeidslivskriminalitetssentrene, som legges til grunn for de respektive etatenes ressursinnsats. Det arbeides nå med å utvikle felles mål- og styringsparametre som skal inngå i den enkelte etats mål- og resultatstyring. Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, politiet og Skatteetaten har utarbeidet en felles handlingsplan for innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. En rekke andre offentlige myndigheter deltar i tillegg i det operative samarbeidet, blant annet Tolletaten og de kommunale skatteoppkreverne. Statens vegvesen har opprettet en egen enhet mot arbeidslivskriminalitet.

Komiteen viser til at det er nødvendig med et bredt og vedvarende samarbeid i arbeidslivet for å bekjempe kriminalitet og useriøse arbeidsforhold. Arbeidslivskriminalitet er et tema mellom partene i arbeidslivet gjennom Kontaktutvalget, som møttes sist i februar 2018. Komiteen viser videre til at trepartsbransjeprogrammer er en viktig samarbeidsplattform for myndighetene og partene i de bransjene hvor utfordringene er størst. Holdningsskapende arbeid er viktig for å mobilisere samfunnet til medeierskap i kampen mot kriminalitet og useriøse arbeidsforhold. Komiteen viser til at etatene som samarbeider om innsatsen mot arbeidslivskriminalitet, legger stor vekt på dialog med partene i arbeidslivet, lokale fagforeninger og næringsforeninger. Det er innført en ordning med egne næringslivskontakter i alle politidistrikter, som skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og kriminalitet rettet mot næringslivet og ha kontakt med blant annet næringslivets parter. Tiltak for å forebygge arbeidslivskriminalitet er en viktig del av innsatsen. Gjennom samarbeid mot svart økonomi arbeider Skatteetaten og partene i arbeidslivet holdningsskapende og forebyggende. Innsatsen retter seg mot forbrukere, næringsliv og ungdom under utdanning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at kampen mot arbeidslivskriminalitet tas på stort alvor av politiet og påtalemyndighetene. I tildelingsbrev til Politidirektoratet og Riksadvokaten er det gitt tydelige signaler om at kampen mot arbeidslivskriminalitet skal prioriteres. Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet vil også styrkes gjennom de øvrige endringene som gjøres knyttet til politireformen. Av særlig betydning er etableringen av større fagmiljøer innen etterretning, etterforskning og forebygging. Den nye organiseringen av politiet skal både styre samarbeidet internt og mellom ulike etterforskningsmiljøer.

Flertallet viser til at bestillere og leverandører har en nøkkelrolle i å hindre at kriminelle aktører får innpass i arbeidslivet. Fra 1. januar 2017 ble regelverket for offentlige anskaffelser strammet inn ved at det nå stilles strengere krav til bestillere og leverandører. Innsatsen for at reglene, som stiller krav til lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter blir etterlevd, har også blitt styrket.

Komiteen viser til at virksomhetenes og forbrukernes muligheter til å ta informerte valg må styrkes. Det må bli lettere å finne frem til de seriøse aktørene og vanskeligere for de useriøse aktørene å tilby sine tjenester. Komiteen viser videre til servicesentre for utenlandske arbeidstakere og nettbasert informasjon som et godt utgangspunkt for å informere utenlandske arbeidstakere som søker arbeid i Norge. Arbeidslivskriminalitet kan være grenseoverskridende.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at regjeringen Solberg derfor har tatt initiativ til styrket samarbeid på europeisk nivå mellom tilsynsmyndighetene i Norge og blant annet land i Sentral- og Øst-Europa. Arbeidstilsynet har blant annet inngått samarbeid med tilsvarende tilsyn i en rekke land, deriblant Litauen, Estland, Romania, Bulgaria og Polen.

Komiteen viser til at arbeidslivskriminaliteten er blitt mer omfattende, grovere og mer sammensatt. Dette krever at man stadig jobber med økt koordinering og styrket informasjonsflyt mellom offentlige etater for å bidra til en mer samlet og koordinert bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Komiteen mener at økt kunnskap kan bidra til mer informerte valg og kan ha en forebyggende effekt. Et godt og effektivt tverretatlig samarbeid er helt avgjørende for å lykkes i arbeidet mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at styrket informasjonsdeling mellom etatene er et sentralt tiltak i strategien mot arbeidslivskriminalitet,

og arbeidet følges nå opp gjennom flere prosesser. Økokrim reviderte i 2017 en veileder som er utarbeidet i samarbeid med berørte etater. Veilederen bidrar til å gjøre medarbeidere i etatene mer oppmerksomme på hvilke muligheter de har for å dele taushetsbelagte opplysninger seg imellom. Det arbeides med forslag til endringer i særlovgivningen for de etater som har slike bestemmelser. Arbeids- og sosialdepartementet tar sikte på å få på plass endringer i Arbeids- og velferdsetatens regelverk for å legge til rette for økt deling av informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten til de andre etatene som deltar i A-krimisamarbeidet. Endringen vil gjøre det lettere for kontrolletatene å jobbe sammen om å ta dem som skader det seriøse arbeidslivet. Finansdepartementet har sendt på høring et forslag til lovhjemler som blant annet gir Skatteetaten og Tolletaten større adgang til å dele informasjon med de andre etatene. Flertallet viser til at det i tillegg til dette er satt i gang et arbeid mellom berørte departementer for å kartlegge eventuelle behov for ytterligere tiltak for å sikre nødvendige muligheter for informasjonsdeling.

Flertallet viser videre til at regjeringen Solberg våren 2015 la frem forslag om endringer i arbeidsmiljøloven, allmenngjøringsloven og sosialtjenesteloven, jf. Prop. 39 L (2014–2015) og Prop. 48 L (2014–2015). Da ble strafferammene i deler av arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven hevet, i tillegg til at det ble innført medvirkningsansvar for brudd på allmenngjøringsloven.

Flertallet viser til at Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter har utarbeidet en oversikt over alle samarbeidene kontrollateters og utlendingsforvaltningens sanksjonsmuligheter, herunder bruken og potensialet. Med utgangspunkt i denne rapporten skal Riksadvokaten i samarbeid med Økokrim og de respektive etatene se nærmere på hvordan oppdraget med å avklare grensegangen og potensialet mellom forvaltningssporet og straffesporet, mest hensiktsmessig kan utføres. For en mest mulig effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet er det viktig at både politiet og kontrolletatene bruker hele spekteret av virkemidler bedre enn i dag. Dette vil blant annet bli fulgt opp i tilknytning til oppfølgingen av den nevnte rapporten fra Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter.

Flertallet viser til at Arbeids- og sosialdepartementet har bedt Arbeidstilsynet om å utrede en endring av arbeidsmiljøloven § 18-6, slik at manglende oppfølging av opplysningsplikten kan håndheves med Arbeidstilsynets virkemidler. Arbeidstilsynet skal nå drøfte saken med partene i arbeidslivet og tar sikte på å gjennomføre en alminnelig høring av et slikt forslag i løpet av våren. Denne høringen vil også omfatte til dels tilsvarende problemstillinger etter allmenngjøringsloven.

Komiteen viser til at det er viktig for legitimiteten til skattesystemet og tilliten til Skatteetaten at bevisste skatteunndragelser avdekkes og anmeldes – og ikke minst at den grove og alvorlige skattekriminaliteten straffefølges. For en mest mulig effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet er det derfor viktig at både politiet og kontrollatene bruker hele spekteret av virkemidler bedre enn i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at utviklingen på arbeidslivsmarkedet har vært fulgt tett, og at det kontinuerlig fremmes tiltak for å bekjempe useriøse aktører og rydde opp i uklart lovverk eller utvikle nye reguleringer. Eksempelvis blir det innført nye ID-kort for å hindre misbruk av ID-dokumenter, og ved å fornye folkeregisteret er arbeidet med riktig registrering av foretak og personer i offentlige registre styrket.

Flertallet viser til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 22. september 2017, som gjelder endring av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav b, hvor formålet er å begrense utilbørlig utnyttelse gjennom blant annet å formidle arbeid eller bolig. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider nå med oppfølgingen av høringen og vil komme tilbake til Stortinget med et forslag om lovendring så snart dette er ferdig forberedt.

Flertallet viser til at utviklingen i kriminalitetsbildet innen arbeidslivet gjør avdekking og oppklaring utfordrende. Derfor er det av avgjørende betydning med den brede tilnærmingen som ligger til grunn for regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet. Det kreves et nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og det organiserte arbeidslivet for å gjøre det så vanskelig som mulig for de kriminelle aktørene å fortsette sin virksomhet.

Flertallet viser til at arbeidslivskriminalitet er et prioritert område for regjeringen Solberg og at det er satt i gang en rekke tiltak. Flertallet viser til Arbeidstilsynets årsrapport for 2017:

Det er all grunn til å tro at det er vanskeligere å operere som kriminell i arbeidslivet i dag, enn før regjeringens strategi ble iverksatt. Oppdagelsesrisikoen har økt, felles kunnskapsbygging gjør det lettere å komme på sporet av de viktigste aktørene, og sammen har kontrollatene en større verktøykasse å møte de kriminelle med.

Flertallet viser til at de enkelte tiltakene i regjeringens strategi følges opp av en rekke berørte departementer og etater. Det er gjort nærmere rede for oppfølgingen i en egen statusrapport, «Status for oppfølging av revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet», datert 15. februar 2018. Flertallet viser til at strategien mot arbeidslivskriminalitet er utarbeidet i

samarbeid med hovedorganisasjonene i arbeidslivet, og som del av oppfølgingen holdes det toppmøte med deltakere fra berørte myndighetsorganer og organisasjoner. Dette samarbeidet videreføres og strategien følges opp i regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet. Myndighetene viderefører samarbeidet med organisasjonene i arbeidslivet for å fremme gode og seriøse arbeidsforhold, forebygge og motvirke svart økonomi og kriminelle forhold i arbeidslivet. Eksempler på slike samarbeid er treparts-bransjeprogrammer, Skatteetatens samarbeid med partene om innsats mot svart økonomi (SMSØ), næringslivskontakter i hvert politidistrikt og Byggenæringens seriøsitetsforum med flere.

Flertallet viser til at det er etablert treparts-bransjeprogrammer innen renhold, uteliv og transport. Godkjenningsordningen for renhold ble innført i 2012 og har sin bakgrunn i trepartsbransjeprogrammet for renhold. Arbeidstilsynet har gitt Fafo i oppdrag å kartlegge hvordan sentrale arbeidsforhold i renholdsbransjen har utviklet seg siden 2012. Rapporten vil foreligge i løpet av første halvår 2018.

Flertallet viser til at Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ) arbeider holdningsskapende og forebyggen mot svart økonomi og består av sentrale parter i arbeids- og næringslivet (LO, NHO, KS, Unio, YS) og Skatteetaten. I 2016 utarbeidet SMSØ en anbefaling for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommuner. I 2017 er anbefalingene gjort kjent for landets kommuner og fylkeskommuner. Over 150 kommuner har vedtatt ordninger for å forhindre arbeidslivskriminalitet og svart økonomi i sine anskaffelser. SMSØ vil i 2018 videreføre arbeidet med bestillerrollen i andre sektorer. SMSØ vil også videreføre arbeidet med å bevisstgjøre forbrukerne om at det er ulovlig å kjøpe svarte varer og tjenester og at det innebærer støtte til kriminell virksomhet.

Flertallet viser til at næringslivskontaktene, som nå finnes i alle politidistrikt, bidrar til å forebygge arbeidslivskriminalitet og kriminalitet rettet mot næringslivet. De bidrar også til å formidle trusselbildet, slik at næringslivet og andre kan lage gode risikovurderinger og iverksette tiltak for å beskytte sine verdier. Næringslivskontaktene skal sørge for et godt lokalt samarbeid mellom politiet, næringslivet, sikkerhetsmyndigheter, relevante aktører og andre aktører i det sivile samfunnet.

Flertallet viser videre til at bruken av innleie har blitt høy i deler av arbeidslivet, særlig innenfor bygg- og anleggsbransjen, og at regjeringen har valgt å legge frem en helhetlig og samlet pakke for Stortinget 10. april 2018 for å regulere sentrale forhold knyttet til innleie av arbeidskraft.

Flertallet viser også til behovet for mer kunnskap om utviklingen og kartleggingen som er igangsatt av

Fafo i samarbeid med Samfunns- og næringslivsforskning, over ulike tilknytningsformer i arbeidslivet og bruk av utenlandsk arbeidskraft. Dette prosjektet vil sluttføres i 2018.

Flertallet viser til at regjeringen Solberg har lagt til rette for et bedre og mer koordinert samarbeid mellom Arbeidstilsynet, Nav, Skatteetaten og politiet i de samlokaliserte sentrene mot arbeidslivskriminalitet. I 2017 ble det etablert ytterligere to samlokaliserte sentre mot arbeidslivskriminalitet i Tønsberg og Bodø, slik at det nå er totalt 7 sentre. Etatene utarbeider felles handlingsplaner for tiltakene mot arbeidslivskriminalitet. 14. februar 2017 signerte etatene handlingsplan mot arbeidslivskriminalitet for 2017–2019. Etatene utarbeider felles årsrapporter som oppsummerer aktiviteter og resultater. Flertallet viser til at det også er andre relevante myndigheter som deltar i samarbeidet i de samlokaliserte sentrene mot arbeidslivskriminalitet, blant annet kommunene, Tolletaten, Mattilsynet, Statens vegvesen, El-Tilsynet med flere. Etatene skal legge til rette for tettere samarbeid med partene i arbeidslivet mot arbeidslivskriminalitet på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

De samarbeidende etatene har utarbeidet en felles styringsmodell i 2017 for å målrette og effektivisere etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet gjennom en mer enhetlig organisering. Felles retningslinjer for hvordan saker skal behandles i samarbeidet og følges opp i «linjen» i hver enkelt etat, er allerede etablert. Det arbeides nå videre med å utvikle felles mål og styringsparametre for samarbeidet.

Flertallet viser til etableringen av det nasjonale tverretatlige analyse- og etterretningssenteret (NTAES) i 2016, som er lagt til Økokrim. Politiet, Skatteetaten, Tolletaten, Nav og Arbeidstilsynet deltar i samarbeidet som skal bidra til å utvikle og gjennomføre en mer målrettet, effektiv, slagkraftig og treffsikker kriminalitetsbekjempelse. NTAES skal utarbeide nasjonale trussel- og risikovurderinger og samle etterretning, noe som vil være et viktig grunnlag for etatenes oppfølging. Flertallet viser videre til at NTAES i 2017 utarbeidet en ny situasjonsbeskrivelse av arbeidslivskriminalitet i Norge. Denne peker på at kriminelle aktører kontinuerlig utvikler metodene etter hvert som de oppdager nye muligheter for profitt. Rapporten peker også på at innsatsen mot arbeidslivskriminalitet er blitt mer målrettet, organisert og tverretatlig. Gevinstene av det tverretatlige samarbeidet er også knyttet til samlokalisering og til den kjennskap medarbeiderne får til de ulike etatenes avdekkings- og sanksjonsmuligheter.

Flertallet viser til at informasjonsdeling er en av de viktigste forutsetningene for å få til et tverretatlig samarbeid mellom de ulike kontrolletatene og politiet, både på strategisk og operativt nivå. Flertallet viser til at dette arbeidet følges opp gjennom flere prosesser.

Økokrim reviderte i 2017 «Nasjonal veileder for informasjonsdeling mellom kontrolletatene, politiet og private, for å bekjempe kriminalitet». Forslag om et nytt kapittel i politiregisterforskriften for å sikre informasjonsdeling ved NTAES ble sendt på høring, og Justis- og beredskapsdepartementet jobber nå med oppfølgingen av høringen.

For politiets adgang til å dele informasjon med andre offentlige etater, er det ikke behov for lovendringer. Politiregisterloven har allerede tilstrekkelige hjemler for utlevering av opplysninger, både i kriminalitetsforebyggende øyemed og i konkrete straffesaker. Det er også satt i gang oppfølging av tiltak innenfor lovgivningen for Skatteetaten, Tolletaten og Nav. Når det gjelder Skatteetaten og Tolletaten, har Finansdepartementet sendt på høring et forslag til lovhjemler som gir Skatteetaten og Tolletaten adgang til å dele informasjon med de andre etatene ved de samlokaliserte sentrene.

Videre foretas det et arbeid med å forandre Navs regelverk med tanke på deling av informasjon til de etatene som deltar i A-krimssamarbeidet. Flertallet viser videre til at Forvaltningslovutvalget er bedt om å vurdere forvaltningslovens regler om taushetsplikt opp mot etatenes behov for informasjon fra andre myndigheter for å bekjempe kriminalitet. Forvaltningslovutvalget skal komme med sin innstilling 1. februar 2019.

Samarbeidet som er etablert de siste årene, har bedret informasjonsflyten mellom etatene og gjort dem mer oppmerksomme på hvilke muligheter de har for å dele informasjon. Bedre forståelse og utnyttelse av gjeldende regelverk, samt pågående endringer og forbedringer av regelverket, vil legge til rette for et enda mer effektivt og målrettet samarbeid mellom etatene.

Rapporten utarbeidet av NTAES viser en oversikt over alle samarbeidende kontrolletatene og utlendingsforvaltningens sanksjonsmuligheter. Flertallet mener denne rapporten må ses i sammenheng med arbeidet som gjøres av Riksadvokaten og Økokrim. Når NTAES leverer sin rapport, vil Det sentrale samarbeidsforum (DSSF) med utgangspunkt i rapporten vurdere hvordan oppdraget med å avklare grensegangen mellom og potensialet til forvaltningssporet og straffesporet mest mulig hensiktsmessig utføres.

Flertallet viser til at samtlige politidistrikt fikk etablert bo-koordinatorfunksjon i mars 2018. Dette skal bidra til en raskere oppfølging av saker hvor det er mistanke om konkursskriminalitet. Tilgang til konkursregisteret vil være et viktig hjelpemiddel i myndighetenes arbeid mot konkursskriminalitet og konkursgjengangere, og Justis- og beredskapsdepartementet har begynt arbeidet med å vurdere om politiet og Skatteetaten kan gis tilgang til konkursregisteret.

Flertallet viser til at Arbeids- og sosialdepartementet vurderer spørsmålet om å innføre en registreringsplikt for utenlandske tjenesteytere som utfører

oppdrag midlertidig i Norge. Dette kan være et effektivt virkemiddel for å bedre tilsynsmyndighetenes muligheter til å føre kontroll med virksomheter som det ellers kan være vanskelig å nå og som opererer i bransjer hvor det er utfordringer.

Flertallet viser videre til at Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med en stortingsmelding om effektivisering og profesjonalisering av anskaffelser, som er planlagt fremlagt høsten 2018. Denne vil omtale hvordan behovet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet best kan ivaretas innenfor rammen av en effektiv, helhetlig offentlig anskaffelsespolitikk. Flertallet viser videre til at alle offentlige virksomheter i tildelingsbrevene for 2018 har fått fellesføring om at anskaffelser skal gjennomføres og følges opp på en slik måte at det motvirker arbeidslivskriminalitet.

Gjennom fellesføringene ligger det krav til rapportering, noe som vil være et viktig kunnskapsgrunnlag for alle offentlige virksomheter og vil kunne bidra til å målrette det videre arbeidet med oppfølging og veiledning for å forhindre arbeidslivskriminalitet ved offentlige anskaffelser. Flertallet viser videre til at Difi og Brønnøysundregistrene er i gang med å utvikle en elektronisk løsning for norske offentlige oppdragsgivere, slik at de kan kontrollere opplysninger om leverandører. Det tas sikte på at løsningen kan tas i bruk høsten 2018, og den vil i første omgang omfatte norske oppdragsgivere og leverandører.

Flertallet viser videre til at det er etablert servicecentre for utenlandske arbeidstakere i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Kirkenes. Her samarbeider Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet om å gi god veiledning og rask saksbehandling til utlendinger som kommer til Norge for å jobbe. Arbeidstakerne som kommer hit, får informasjon om plikter og rettigheter i det norske arbeidslivet, og etatene får gjennom disse møtene viktig informasjon om mulige useriøse virksomheter og arbeidsgivere som bryter loven. Denne kunnskapen brukes i etatens innsats for å forebygge og bekjempe useriøsitet og arbeidslivskriminalitet.

Flertallet viser til at etatens innsats mot arbeidslivskriminalitet bygger på den kunnskap de har om kriminelle aktører i arbeidslivet, og dette danner grunnlag for deres prioriteringer. Flertallet legger til grunn at det er etatene selv som er best i stand til å vurdere hvordan kontrollinnsatsen skal innrettes. Flertallet viser videre til at enkelte av tiltakene i representantforslagene går langt inn i områder som etter flertallets vurdering bør være opp til etatene selv å beslutte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kriminaliteten i arbeidslivet

rapporteres å øke i omfang, den er blitt grovere og mer sammensatt. De fleste norske arbeidsgivere og arbeidstakere jobber fortsatt i et velfungerende arbeidsliv, men disse medlemmer ser på arbeidslivskriminalitet som en av våre største nasjonale utfordringer og er bekymret over en rekke rapporter og tilbakemeldinger fra partene i arbeidslivet om at arbeidslivskriminaliteten representerer et betydelig og økende problem. Arbeidslivskriminaliteten er særlig utbredt i enkelte bransjer og enkelte deler av arbeidslivet, ofte i bransjer med stor grad av innleie og midlertidige ansettelser og i bransjer med mange utenlandske og unge arbeidstakere. Kriminaliteten i arbeidslivet rammer arbeidstakere som blir utnyttet, og den seriøse delen av norsk arbeidsliv som må konkurrere med aktører som driver utenfor lovens rammer, og det svekker den norske modellen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ved behandlingen av statsbudsjettet for 2018 fremmet forslag om å bidra til at arbeids- og tjenesteinnvandrere blir kjent med sine rettigheter i arbeidslivet, noe som vil bidra til økt seriøsitet i arbeidslivet:

Stortinget ber regjeringen sikre at arbeids- og tjenesteinnvandrere gis bedre opplæring både i språk, sikkerhetskultur og kunnskap om den norske arbeidslivsmodellen, herunder deres rettigheter og plikter som arbeidstakere.

Disse medlemmer mener det organiserte arbeidslivet er grunnmuren for et seriøst og godt arbeidsliv for alle. Myndighetene må gjennom aktiv bruk og utvikling av trepartssamarbeidet, ved å styrke arbeidsmiljøloven og ved å sikre tillitsvalgte og fagbevegelsen gode arbeidsbetingelser bidra til å forsterke det organiserte arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiets representanter nylig har levert flere representantforslag med dette som formål:

- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arild Grande, Hadia Tajik, Svein Roald Hansen, Lise Christoffersen og Jonas Gahr Støre om midlertidig forbud mot innleie.
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arild Grande, Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Siv Henriette Jacobsen, Øystein Langholm Hansen og Jonas Gahr Støre om fjerning av utvidet adgang til midlertidig ansettelse.
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Arild Grande og Eigil Knutsen om å styrke godkjenningsordningen for renhold.

- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen, Eigil Knutsen, Arve Sigmundstad, Svein Roald Hansen og Siv Henriette Jacobsen om å forbedre allmenngjøringsordningen.

I tillegg til å styrke det organiserte arbeidslivet mener disse medlemmer at myndighetene både gjennom økte bevilgninger til tilsynsetatene og gjennom å bygge ut og forsterke arbeidslivskriminalitetssentrene kan gjøre en bedre jobb mot kriminaliteten i arbeidslivet enn det som er tilfelle i dag. Riksrevisjonen har gjennom sine undersøkelser av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser (Dokument 3:14 (2015–2016)) og av myndighetenes innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet (Dokument 3:15 (2015–2016)) gitt regjeringen skarp kritikk for svak og lite avskrekende innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet. Likevel valgte regjeringen å fremme forslag til statsbudsjett uten nye satsinger, slik det også fremkommer i svar fra regjeringen på Arbeiderpartiets statsbudsjettsspørsmål 324 om hvilke nye satsinger som fremmes mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet:

Det er ikke foreslått nye satsinger innenfor rammen av de tiltakene som fremgår av den reviderte strategien.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2018, der det foreslås en omfattende tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet på 64 mill. kroner, pluss økt fagforeningsfradrag gjennom blant annet følgende satsinger:

- Økte bevilgninger til Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet til flere tilsyn, økt aktivitet, mer forebygging, samt økte bevilgninger til Økokrim og Skatteetaten.
- Styrking og utbygging av ordningene regionale verneombud og trepartsbransjeprogram, og et nytt senter mot arbeidslivskriminalitet.
- Økt fagforeningsfradrag for å bidra til at flere organiserer seg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser også til at Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ved behandlingen av alternativt statsbudsjett for 2018 fremmet forslag om at hele landet skal dekkes av arbeidslivskriminalitetssentre:

Stortinget ber regjeringen etablere arbeidskriminalitetssentre som dekker hele landet og sikre felles opplæring og planer for disse.

Disse medlemmer mener vi må særlig prioritere følgende hovedsatsinger for å styrke og bygge ut arbeidslivskriminalitetssentre over hele landet:

1. Opptrappingsplan for eksisterende arbeidslivskriminalitetssentre samt utbygging av flere sentre, slik at hele landet dekkes.
2. Sikre at vi får taushetsregler som ikke undergraver sentrenes og etatenes effektivitet.
3. Økt kontroll- og sanksjonsmyndighet fra etatene.
4. Økt samarbeid på arbeidslivskriminalitetssentrene og samarbeid mellom sentrene.
5. Tiltak som sikrer at arbeidslivskriminalitetssaker prioriteres i linjene til den enkelte etat.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen lage en økonomisk opptrappingsplan for drift av arbeidslivskriminalitetssentrene, slik at deres kapasitet økes i stortingsperioden 2017–2021.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag tilsvarende den svenske «Lag (2016:774) om oppgittskyldighet ved samverkan mot viss organiserad brottslighet», som sørger for at regler for deling av ellers taushetsbelagt informasjon blir tilside satt eller innskrenket når forskjellige etater/myndigheter jobber sammen med kontroll og etterforskning av spesielle kriminalitetsområder.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre politiloven § 7 slik at det er klart at politiet har en tydelig hjemmel til å gripe inn og avverge lovbrudd også på andre myndigheters område.»

«Stortinget ber regjeringen ruste opp skattekrimenetene og gi Skatteetaten hjemmel til å illegge gebyr ved direkte brudd på lovgivningen og mulighet til å ta direkte beslag i utbyttet fra straffbare handlinger.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Skatteetaten har myndighet til å gi reaksjoner på stedet ved avdekking av lønn uten rapportering både for arbeidstaker og arbeidsgiver, samt ved brudd på mva-regelverket ved ikke-pliktig registrering og/eller illegal innkreving.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for forenklet saksbehandling for Arbeidstilsynet, slik at de kan gi pålegg og overtredelsesgebyrer uten å måtte gå gjennom dagens omfattende saksbehandling med varsel, samt gi Arbeidstilsynet myndighet til å be folk om å vise legitimasjon (ID) utenom HMS-kort når Arbeidstilsynet kontrollerer om folk har korrekt lønn og tilfredsstillende arbeidsforhold.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Arbeidstilsynet kan bruke sine virkemidler mot virk-

somheter som bryter opplysningsplikten, jf. § 18-5 i arbeidsmiljøloven, ved å innlemme § 18-5 i § 18-6 første ledd første punktum.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med arbeidslivets parter etablere ordninger med tettere oppfølging fra tilsynene og LO-koordinatorer på større prosjekter.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at politiet, Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Nav gjennomfører flere uanmeldte tilsyn i bransjer som er spesielt utsatt for arbeidslivskriminalitet. De alvorligste sakene må både prioriteres i etterforskningsfasen og følges opp med raske og strenge reaksjoner, og sikre at arbeidslivskriminalitet ses i sammenheng med kampen mot organisert kriminalitet for å avdekke bakmenn og nettverk som står bak.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i utlendingsloven, slik at den som utnytter utlendingers situasjon på en utilbørlig måte, kan straffes.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre forslaget om å etablere en tverretattlig inndragningsenhet ved Økokrim samt sikre at samtlige politidistrikter oppretter egne enheter med spisskompetanse på arbeidslivskriminalitet for å ta bakmenn og beslaglegge de kriminelles verdier. Utbytte fra kriminalitet – som for eksempel kjøretøy, kontanter og leiligheter – skal inndras.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at tilsynene utarbeider en forpliktende strategi for sitt arbeid mot arbeidslivskriminalitet, og påse at arbeidslivskriminalitetssentrene samarbeider med universiteter og høyskoler for å gi fremtidens byggeledere, bedriftseiere og andre kunnskap om hva de må gjøre for å sikre seg mot at kriminelle gjør den hvite økonomien «grå».»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at etater som Skatteetaten, kemnerkontor, Arbeidstilsynet, Nav, plan- og bygningsetaten og eventuelle andre etater får mer omfattende hjemler, slik at de kan stenge eller stanse ulovlig drift av virksomheter.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen lage en økonomisk opptrappingsplan for drift av arbeidslivskriminalitetssentrene, slik at deres kapasitet økes i stortingsperioden 2017–2021.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag tilsvarende den svenske «Lag (2016:774) om oppgiftsskyldighet ved samverkan mot viss organiserad brottslighet», som sørger for at regler for deling av ellers taushetsbelagt informasjon blir tilside satt eller innskrenket når forskjellige etater/myndigheter jobber sammen med kontroll og etterforskning av spesielle kriminalitetsområder.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre politiloven § 7 slik at det er klart at politiet har en tydelig hjemmel til å gripe inn og avverge lovbrudd også på andre myndigheters område.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen ruste opp skattekrimenehetene og gi Skatteetaten hjemler til å ilegge gebyr ved direkte brudd på lovgivningen og mulighet til å ta direkte beslag i utbyttet fra straffbare handlinger.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sørge for at Skatteetaten har myndighet til å gi reaksjoner på stedet ved avdekking av lønn uten rapportering både for arbeidstaker og arbeidsgiver, samt ved brudd på mva-regelverket ved ikke-pliktig registrering og/eller illegal innkreving.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for forenklet saksbehandling for Arbeidstilsynet, slik at de kan gi pålegg og overtredelsesgebyrer uten å måtte gå gjennom dagens omfattende saksbehandling med varsel, samt gi Arbeidstilsynet myndighet til å be folk om å vise legitimasjon (ID) utenom HMS-kort når Arbeidstilsynet kontrollerer om folk har korrekt lønn og tilfredsstillende arbeidsforhold.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Arbeidstilsynet kan bruke sine virkemidler mot virksomheter som bryter opplysningsplikten, jf. § 18-5 i arbeidsmiljøloven, ved å innlemme § 18-5 i § 18-6 første ledd første punktum.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med arbeidslivets parter etablere ordninger med tettere oppfølging fra tilsynene og LO-koordinatorer på større prosjekter.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sikre at politiet, Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Nav gjennomfører flere uanmeldte tilsyn i bransjer som er spesielt utsatt for arbeidslivskriminalitet. De alvorligste sakene må både prioriteres i etterforskningsfasen og følges opp med raske og strenge reaksjoner, og sikre at arbeidslivskriminalitet ses i sammenheng med kampen mot organisert kriminalitet for å avdekke bakmenn og nettverk som står bak.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i utlendingsloven, slik at den som utnytter utlendingers situasjon på en utilbørlig måte, kan straffes.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen gjennomføre forslaget om å etablere en tverretattlig inndragningsenhet ved Økokrim samt sikre at samtlige politidistrikter oppretter egne enheter med spisskompetanse på arbeidslivskriminalitet for å ta bakmenn og beslaglegge de kriminelles verdier. Utbytte fra kriminalitet – som for eksempel kjøretøy, kontanter og leiligheter – skal inndras.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sikre at tilsynene utarbeider en forpliktende strategi for sitt arbeid mot arbeidslivskriminalitet, og påse at arbeidslivskriminalitetssentrene samarbeider med universiteter og høyskoler for å

gi fremtidens byggeledere, bedriftseiere og andre kunnskap om hva de må gjøre for å sikre seg mot at kriminelle gjør den hvite økonomien «grå».

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at etater som Skatteetaten, kemnerkontor, Arbeidstilsynet, Nav, plan- og bygningsetaten og eventuelle andre etater får mer omfattende hjemler, slik at de kan stenge eller stanse ulovlig drift av virksomheter.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Høyre, Framskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 8:148 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Arild Grande, Eigil Knutsen, Lene Vågslid, Jan Böhler, Rigmor Aasrud, Ruth Grung og Åsunn Lyngedal om opptrappingsplan for arbeidslivskriminalitetssentrene – vedtas ikke.

II

Dokument 8:160 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Kari Elisabeth Kaski og Nicholas Wilkinson om 10 konkrete tiltak for å gjøre kampen mot arbeidslivskriminalitet enklere og mer effektiv – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 24. april 2018

Erlend Wiborg

leder

Margret Hagerup

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 4. april 2018****Svar på Representantforslag 148 S (2017-2018)**

Jeg viser til brev fra komiteen av 7. mars 2018 der det bes om en vurdering av Representantforslag 148 S (2017–2018). Svaret er utformet i samarbeid med finansministeren og justis-, beredskaps- og innvandringsministeren.

Arbeidslivskriminalitet er en betydelig utfordring i deler av arbeidslivet. Kriminelle aktører utvikler stadig nye metoder for å kunne fortsette sine ulovlige aktiviteter. Det er derfor viktig å bekjempe ulovlig virksomhet med målrettede tiltak, økt kontroll og samarbeid mellom myndigheter og arbeidslivets parter. Regjeringen prioriterer innsatsen mot arbeidslivskriminalitet høyt og det er satt i gang en rekke tiltak. I 2015 ble det lagt fram en strategi mot arbeidslivskriminalitet. Strategien ble oppdatert og videreutviklet i 2017. Jeg registrerer at det er bred enighet mellom partene i arbeidslivet om innretningen av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet.

Arbeidstilsynet skriver i sin årsrapport for 2017:

"Det er all grunn til å tro at det er vanskeligere å operere som kriminell i arbeidslivet i dag, enn før regjeringens strategi ble iverksatt. Oppdagelsesrisikoen har økt, felles kunnskapsbygging gjør det lettere å komme på sporet av de viktigste aktørene, og sammen har kontrollatene en større verktøykasse å møte de kriminelle med".

De enkelte tiltakene i regjeringens strategi følges opp av en rekke berørte departementer og etater. Det er gjort nærmere rede for oppfølgingen i en egen statusrapport som er tilgjengelig på regjeringens nettsider: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/status-for-oppfolging-av-revidert-strategi-mot-arbeidslivskriminalitet/id2591281/>.

Som et særlig viktig tiltak i strategien mot arbeidslivskriminalitet har regjeringen etablert et særskilt samarbeid mellom politiet, Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og Arbeidstilsynet. Etatene utarbeider felles handlingsplaner for innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og har et bredt samarbeid på alle nivåer.

Etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet bygger på den kunnskap de har om kriminelle aktører i arbeidslivet. Dette danner grunnlag for deres felles prioriteringer. Regjeringen legger til grunn at det er etatene selv som er best i stand til å vurdere hvordan kontrollinnsatsen skal innrettes. Enkelte av forslagene i representantforslaget går langt inn i områder som det etter min vurdering bør være opp til etatene selv å beslutte.

Kommentarer til enkelte av forslagene:***Videreutvikling av etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet***

For å bekjempe arbeidslivskriminalitet er det blant annet etablert syv sentre hvor etatene er samlokalisert. Etatene har i tillegg til disse sentrene etablert et operativt samarbeid mot arbeidslivskriminalitet flere steder i landet. Ut over dette legges det også ned en betydelig ressursinnsats i etatenes oppfølging av sakene, og i det arbeidet de gjør sammen og hver for seg i oppfølgingen av saker som gjelder arbeidslivskriminalitet. Gjennom de styringssignaler som er gitt i statsbudsjettet og tildelingsbrevene er politiet, den høyere påtalemyndigheten og kontrollatene gitt klare føringer om prioritering av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Det er viktig at innsatsen settes inn der det etter etatenes vurdering er størst behov, ikke minst for å sikre nødvendig oppfølging av de saker som avdekkes gjennom samarbeidet i blant annet arbeidslivskriminalitetssentrene.

Etatene har i fellesskap utarbeidet en styringsmodell for arbeidslivskriminalitetssentrene som legges til grunn for de respektive etatenes ressursinnsats. Det arbeides nå med å utvikle felles mål- og styringsparametere som skal inngå i den enkelte etats mål- og resultatstyring. Dette vil også bli fulgt opp med relevant rapportering fra etatene.

Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, politiet og Skatteetaten har utarbeidet en felles handlingsplan for innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. En rekke andre offentlige myndigheter deltar i tillegg i det operative samarbeidet, blant annet Tolletaten og de kommunale skatteoppkreverne. Statens vegvesen har opprettet en egen enhet mot arbeidslivskriminalitet.

Etatenes innsats ved arbeidslivskriminalitetssentrene førte til betydelige resultater. De anslår selv at 56 aktører ble satt ut av stand til å fortsette sin virksomhet, og at 425 aktører fikk sin kapasitet redusert. Om lag 3 400 virksomheter ble kontrollert. Ut over dette er det lagt ned en betydelig innsats fra hver enkelt etat utenom arbeidslivskriminalitetssentrene.

Jeg legger til grunn at etatene selv er nærmest til å velge den mest effektive tilnærmingen i kontrollarbeidet. De sakene som avdekkes gjennom arbeidslivskriminalitetssentrene skal i hovedsak følges opp i linjen i hver enkelt etat. Samarbeidet gir etatene anledning til å finne egnede sanksjoner som kan medvirke til å sette de kriminelle aktørene ut av spill eller redusere deres kapasitet vesentlig.

Samarbeid med andre aktører

Skatteetaten har inngått egne samarbeidsavtaler med store utbyggere innen offentlig og privat virksomhet. Her bistår Skatteetaten med opplysninger til innkjøperne hos de offentlige utbyggerne slik at de kan forbedre sin internkontroll i forbindelse med inngåelse av kontrakter. Også Arbeidstilsynet har en særskilt oppfølging av blant annet større infrastrukturprosjekter.

Etatene som samarbeider om innsatsen mot arbeidslivskriminalitet legger stor vekt på dialog med partene i arbeidslivet, lokale fagforeninger, næringsforeninger mv. Det er innført en ordning med egne næringslivskontakter i alle politidistrikter som skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og kriminalitet rettet mot næringslivet og ha kontakt med blant annet arbeidslivets parter.

Tiltak for å forebygge arbeidslivskriminalitet er en viktig del av innsatsen. Gjennom Samarbeid mot svart økonomi arbeider Skatteetaten og partene i arbeidslivet holdningsskapende og forebyggende. Innsatsen retter seg mot forbrukere, næringsliv og ungdom under utdanning. Andre eksempler er «Tett på Trondheim», der Skatteetaten ringer forbrukere som har kjøpt bolig eller meldt inn byggesak, før de skal velge håndverker, og et samarbeid i regi av Vestfold fylkeskommune der offentlige etater, partene i arbeidslivet og byggebransjen samarbeider om å gjennomføre ulike tiltak for å blant annet bevisstgjøre forbrukere og elever i videregående opplæring på hvordan de kan handle "hvitt".

Taushetsbestemmelsene

Styrket informasjonsdeling mellom etatene er et sentralt tiltak i strategien mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidet følges nå opp gjennom flere prosesser. ØKO-KRIM reviderte i 2017 en veileder som er utarbeidet i samarbeid med berørte etater. Veilederen bidrar til å gjøre medarbeidere i etatene mer oppmerksomme på hvilke muligheter de har for å dele taushetsbelagte opplysninger seg imellom. Det arbeides med forslag til endringer i særlovgivningen for de etater som har slike bestemmelser. Arbeids- og sosialdepartementet tar sikte på å få på plass endringer i Arbeids- og velferdsetatens regelverk for å legge til rette for økt deling av informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten til de andre etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Finansdepartementet vil sende på høring et forslag til lovhomekler som blant annet gir Skatteetaten og Tolletaten større adgang til å dele informasjon med de andre etatene.

Det er i tillegg til dette igangsatt et arbeid mellom berørte departementer for å kartlegge eventuelle behov for ytterligere tiltak for å sikre nødvendige muligheter for informasjonsdeling.

Politiets oppfølging

Kampen mot arbeidslivskriminalitet tas på stort alvor av politiet og påtalemyndigheten. I tildelingsbrev til Politidirektoratet og Riksadvokaten er det gitt tydelige signaler om at kampen mot arbeidslivskriminalitet skal prioriteres. Riksadvokaten har i sitt årlige mål- og prioriteringsskriv understreket betydningen av en aktiv og målrettet innsats mot kriminalitet som rammer arbeidslivet.

Som nevnt tidligere er det fastsatt en felles styringsmodell for arbeidslivskriminalitetssentrene som legges til grunn for de respektive etatenes ressursinnsats. Dette innebærer også etablering av regionale styringsgrupper for etatenes samarbeid mot arbeidslivskriminalitet. På denne måten kan oppfølgingen av de mer alvorlige sakene styrkes. Politiets etterretningsdoktriner skal legges til grunn også for arbeidslivskriminalitetssentrenes etterretningsarbeid.

Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet vil også styrkes gjennom de øvrige endringene som gjøres knyttet til politireformen. Av særlig betydning er etableringen av større fagmiljøer innen etterretning, etterforskning og forebygging. Den nye organiseringen av politiet skal både styre samarbeidet internt og mellom ulike etterforskningsmiljøer. Dette vil være viktige tiltak i kampen mot organisert kriminalitet som begås på ulike arenaer som genererer økonomisk profitt.

De enkelte etaters ressurser og sanksjonsmuligheter må ses i sammenheng slik at disse utnyttes på den totale sett beste måte. Det er viktig at politiets og påtalemyndighetens ressurser kan rettes inn mot de alvorlige sakene og at man kan bruke administrative reaksjoner mot andre lovbrudd.

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter har utarbeidet en oversikt over etatenes samlede sanksjonsmuligheter. Med utgangspunkt i denne rapporten skal Riksadvokaten i samarbeid med Økokrim og de respektive etatene se nærmere på bruken og potensialet, herunder grensegangen mellom bruk av administrative sanksjoner og påtale/straff.

Skattekriminalitet

Skattesystemet er det finansielle hovedgrunnlaget for offentlig virksomhet. Det er viktig for legitimiteten til skattesystemet og tilliten til Skatteetaten at bevisste skatteunndragelser avdekkes og anmeldes – og ikke minst at den grove og alvorlige skattekriminaliteten straffeforfølges. For en mest mulig effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, er det derfor viktig at både politiet og kontrolletatene bruker hele spekteret av virkemidler bedre enn i dag. Dette vil blant annet bli fulgt opp i tilknytning til oppfølgingen av den nevnte rapporten fra Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter. Det er ikke hensiktsmessig å vurdere enkeltforslag, løsevet fra denne helhetlige gjennomgang av bru-

ken og potensialet av kontrollatenes sanksjonsmidler.

Behov for videre innsats

Utviklingen i kriminalitetsbildet innen arbeidslivet gjør avdekking og oppklaring utfordrende. Derfor er det av avgjørende betydning med den brede tilnærmingen som ligger til grunn for regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet. Det kreves et nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og det organiserte arbeidslivet for å gjøre det så vanskelig som mulig for de kriminelle aktørene å fortsette sin virksomhet. Arbeidslivskriminalitet kan være grenseoverskridende. Regjeringen har derfor tatt initiativ til styrket samarbeid på europeisk nivå og mellom tilsynsmyndighetene i Norge og blant annet land i Sentral- og Øst-Europa.

Vedlegg 2

Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 10. april 2018

Svar på Representantforslag 160 S (2017–2018)

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen av 16. mars 2018 der det bes om en vurdering av Representantforslag 160 S (2017–2018). Svaret er utformet i samarbeid med finansministeren og justis-, beredskaps- og innvandringsministeren.

Jeg viser videre til brev til komiteen av 4. april 2018 med svar på Representantforslag 148 S (2017–2018) for en mer utfyllende redegjørelse om hvordan offentlige myndigheter innretter innsatsen mot arbeidslivskriminalitet.

Kommentarer til enkelte av forslagene:

Etatenes muligheter til å benytte sanksjoner

En rekke av tiltakene som nevnes i Representantforslaget berører ulike offentlige etaters adgang til å be om opplysninger og ilegge sanksjoner. Jeg viser til at samarbeidet mellom Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, Skatteetaten, politiet og andre offentlige myndigheter er et sentralt tiltak i regjeringens strategi. En grunnleggende motivasjon for dette samarbeidet er at de enkelte etaters ressurser og sanksjonsmuligheter skal ses i sammenheng slik at disse utnyttes på den totalt sett beste måte. Dette gir en mer effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet.

Som nevnt i svaret på Representantforslag 148 S (2017–2018) har Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter nylig utarbeidet en oversikt over etatenes samlede sanksjonsmuligheter. Med utgangspunkt i denne rapporten skal Riksadvokaten i samarbeid med Økokrim og de respektive etatene se nærmere på bruken og potensialet, herunder grensegangen mellom bruk av administrative sanksjoner og påtale/straff.

For en mest mulig effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet er det viktig at både politiet og kontroll-etatene bruker hele spekteret av virkemidler bedre enn i dag. Dette vil blant annet bli fulgt opp i tilknytning til oppfølgingen av den nevnte rapporten fra Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter. Det er ikke hensiktsmessig å vurdere enkeltforslag, løstrevet fra denne helhetlige gjennomgang av bruken og potensialet av kontrolletatenes sanksjonsmidler.

Arbeidstilsynets reaksjoner mot virksomheter som bryter opplysningsplikten

Forslag nr. 4 omtaler Arbeidstilsynets muligheter til å reagere mot virksomheter som ikke framlegger de opplysninger som Arbeidstilsynet ber om. Arbeids- og sosialdepartementet har allerede bedt Arbeidstilsynet om å utrede en endring av arbeidsmiljøloven § 18-6 slik

at manglende oppfølging av opplysningsplikten kan håndheves med Arbeidstilsynets virkemidler. Arbeidstilsynet skal nå drøfte saken med partene i arbeidslivet og tar sikte på å gjennomføre en alminnelig høring av et slikt forslag i løpet av våren. Denne høringen vil også omfatte til dels tilsvarende problemstillinger etter allmenngjøringsloven.

Deling av taushetsbelagt informasjon

Forslag nr. 8 gjelder deling av taushetsbelagt informasjon mellom forskjellige etater/myndigheter, med henvisning til svensk lov: Lag (2016:774) om oppgittskyldighet ved samverkan mot viss organiserad brottslighet.

Som nevnt i svaret på Representantforslag 148 S (2017–2018) er styrket informasjonsdeling mellom etatene et sentralt tiltak i strategien mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidet følges nå opp gjennom flere prosesser. ØKOKRIM reviderte i 2017 en veileder som er utarbeidet i samarbeid med berørte etater. Veilederen bidrar til å gjøre medarbeidere i etatene mer oppmerksomme på hvilke muligheter de har for å dele taushetsbelagte opplysninger seg imellom. Det arbeides med forslag til endringer i særlovgivningen for de etater som har slike bestemmelser. Arbeids- og sosialdepartementet tar sikte på å få på plass endringer i Arbeids- og velferdsetatens regelverk for å legge til rette for økt deling av informasjon fra Arbeids- og velferdsetaten til de andre etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Finansdepartementet har nylig sendt på høring forslag til lovhomepler som blant annet gir Skatteetaten og Toll-etaten større adgang til å dele informasjon med de andre etatene for å bekjempe økonomisk kriminalitet. Forvaltningslovutvalget er bedt om å vurdere forvaltningslovens regler om taushetsplikt opp mot etatenes behov for informasjon fra andre myndigheter for å bekjempe kriminalitet. Utvalget skal komme med sin innstilling 1. februar 2019.

Det er i tillegg til dette igangsatt et arbeid mellom berørte departementer for å kartlegge eventuelle behov for ytterligere tiltak for å sikre nødvendige muligheter for informasjonsdeling. Det er i den sammenheng også aktuelt å se nærmere på erfaringene fra Sverige, som nevnes særskilt i Representantforslaget.

Utlendingsloven

Forslag nr. 9 gjelder endringer i utlendingsloven slik at den som utnytter utlendingers situasjon på en utilbørlig måte kan straffes. Forslaget er knyttet til utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav b, som retter seg

mot utilbørlig utnyttelse gjennom bl.a. å formidle arbeid eller bolig. Forslagsstillerne ønsker at straffebestemmelsen ikke bare skal ramme «formidling» av arbeid eller bolig, men også den som utnytter utlendingen direkte.

Jeg viser i denne forbindelse til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 22. september 2017, som nettopp gjelder endring av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav b ut fra samme formål som forslagsstillerne her viser til. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider nå med oppfølging av høringen, og vil komme tilbake til Stortinget med et forslag til lovendring så snart dette er ferdig forberedt.

Tilsyn med regler om pensjonssparing

Forslag nr. 10 omtaler tilsyn med regler om pensjonssparing for ansatte. I samsvar med lov om obligatorisk tjenestepensjon har foretak plikt til å ha obligatorisk tjenestepensjon som sikrer arbeidstakere i foretaket alderspensjon i samsvar med kravene i loven. I samsvar med loven er det Finanstilsynet som har tilsynsmyndighet med ordningen. Finanstilsynet kan pålegge foretak som ikke har pensjonsordning i samsvar med loven å rette opp forholdet og bestemme at foretaket skal betale en løpende mulkt til forholdet er rettet. Der som det avdekkes manglende ordning vil riktig framgangsmåte være å sende et varsel til Finanstilsynet som rette myndighetsorgan.

